

ارتباط و پیامدهای ارزشهای اخلاقی در دانشگاه

سید یوسف هاشمی^{۱*}، مهدی شعبانی شفیع آبادی^۲، محمد امین نصیری^۳

چکیده

ارزش ها و چالش های اخلاقی موضوعی اساسی در بسیاری از تحقیقات مرتبط با اخلاق و اخلاق دانشگاهی می باشند. مادر تمامی ارزش ها، ارزش های اخلاقی می باشد. این ارزش ها به نگرهداری و حفظ استانداردهایی کمک میکنند که میتواند بر کنترل و هدایت افراد به سوی اقداماتی که برای جامعه مفید هستند، تاثیر بگذارد. به خصوص، هنگامی که استاندارد ها و ارزش های اخلاقی به طور گسترده ای میان اعضایش رایج شود، موفقیت افراد افزایش می یابد. در این مقاله سعی شده است تا به بررسی پیامدهای ارزش های اخلاقی (رفتار اخلاقی، ارزش ها و چالش ها) و روابط بین آن ها پرداخته شود. نتایج مقاله نشان می دهد که ارزش ها و چالش های اخلاقی به طور مثبت بر روابط انسانی و محیطی تاثیر دارد. همچنین رفتار های دارای ارزش اخلاقی نیز به طور مثبتی بر بعد زندگی اجتماعی و تعامل انسانها با محیط اطراف وهموعان خود تاثیر می گذارد. باتوجه به پیشرفت کشورهای اروپایی و صنعتی علاوه بر دانش و تخصص بیانگر حاکمیت اخلاق در محیط های علمی، اجتماعی و اقتصادی و... است. در این میان نقش دین اسلام به عنوان کامل ترین دین در ارتقای اخلاق بشری چه در نظر وجه در عمل قابل انکار نیست.

کلید واژه ها: اخلاق، ارزش ها، اخلاق دانشگاهی، مهندسی اخلاقی، چالش های اخلاقی، برنامه مهندسی، چالش های اجتماعی، آسیب ها

^۱ نویسنده مسئول: استادیار دپارتمان مهندسی عمران و معماری، دانشگاه فنی و حرفه ای، آموزشکده فنی و حرفه ای پسران رامسر (ملاصدرا)، رامسر، رایانامه: sy_hashemi@yahoo.com، تلفن: ۰۹۱۱۲۹۱۸۳۱۷

^۲ دانشجوی کارشناسی عمران اجرایی. دپارتمان مهندسی عمران و معماری، دانشگاه فنی و حرفه ای، آموزشکده فنی و حرفه ای پسران رامسر (ملاصدرا)، رامسر، رایانامه: mahdi1376shabani@gmail.com

^۳ دانشجوی کارشناسی عمران اجرایی. دپارتمان مهندسی عمران و معماری، دانشگاه فنی و حرفه ای، آموزشکده فنی و حرفه ای پسران رامسر (ملاصدرا)، رامسر، رایانامه: Amin.nasiri2424@gmail.com

۱- مقدمه

بی شک مشکل اخلاقی، از مهمترین مشکلات بشر در طول تاریخ بوده است (امام خمینی (ره)، ۴۵:۱۳۷۳) سازندگی درونی انسان و اصلاح و تهذیب نفس او در سعادت فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی او نقش بسزایی دارد. نیروی ایمان به خدا می تواند در تعدیل نفس و رسیدن به سعادت نقطه قوتی باشد. در اهمیت تربیت اخلاقی از نظر اسلام همین بس که پیامبر اسلام (ص) تکمیل مکارم اخلاق را از اهداف بعثت خویش می شمارد (انزایی نژاد، ۶۷:۱۳۷۱). ارزش ها و اصول اخلاقی انسانی در خانواده، مذهب، ملیت، فلسفه، سنت، و فرهنگ بومی ریشه دارد. این ارزش ها باید در خانواده، مدرسه، دانشگاه ها و انجمن های اخلاق حرفه ای و در تمام سطوح برای آموزش آن اهتمام شود. اصول انجمن های اخلاق حرفه ای و قوانین نظام قضایی قادر هستند تا حدودی رعایت اخلاق حرفه ای و مهندسی را ضمانت کنند، ولی پایبندی فرد به ارزش های انسانی و مبنای اخلاقی، تعهد عمل به این اصول و قوانین را مستحکم می کند. این معیار های اخلاقی در زمینه ی مهندسی، می تواند تبدیل به علم شود که منجر به ایجاد عمل دارای ارزش های مثبت انسانی و محیطی شود. از این رو رشته های دانشگاهی را تبدیل علم به محصولات و خدمات مفید برای راحتی انسان ها می دانیم. شاخص ترین آیین نامه های اخلاقی در مجامع دانشگاهی جهان، آیین نامه اخلاقی انجمن مهندسی آمریکا میباشد البته در کشور ما سوگند نامه مهندسی به عنوان شاخصترین آیین نامه اخلاقی موجود شناخته می شود. بنابراین اخلاق را برترین و عالی ترین سرمایه بشری می دانیم، چرا که پیشرفت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی کشور وام دار برخورداری وافر مردم از اخلاق و ارزش های انسانی می دانیم (بهادر نژاد، ۵۰:۱۳۸۱). به قول شاعر بزرگوار نظامی گنجوی:

اقوام روزگار به اخلاق زنده اند قومی که گشت فاقد اخلاق مردنی است.
روش تحقیق در این پژوهش، روش تحلیل محتوایی و بر اساس منابع کتابخانه ای است.

۲- اخلاق

تعریف لغوی اخلاق به معنی؛ صفت پایدار و راسخ یعنی ملکه است و اخلاق به مجموعه این گونه صفات اطلاق می شود، و این معنی اختصاص به صفات نیکو و پسندیده ندارد و شامل زشت و ناپسند نیز می شود (بهادر نژاد، ۶۰:۱۳۸۵). اخلاق، به مجموعه ای از قواعد عمل اطلاق می شود که رعایت آنها الزام قانونی ندارد اما حسن شهره می شود، رعایت نکردنش هم گرچه مستوجب بازخواست و مجازات نیست و در مواقعی شاید شرمساری و پشیمانی در پی داشته باشد. به عبارت دیگر هدف علم اخلاق دستیابی به کمال است و این علم عهده دار

پرورش صفات ارزنده و حالات پسندیده و همچنین عهده دار از میان بردن صفات ناپسند و رذائل اخلاقی در وجود انسان است که بالا بردن درجه شادی انسان کمک می کند. (مصباح، ۴۰:۱۳۸۶)

۱-۲- اخلاق از دید قرآن مجید وائمه اطهار(ع) (حسین شریخ، ۱۳۸۴:۱۳)

هر کس کار نیکی انجام دهد ده برابر به او پاداش دهند و هر که کار بدی انجام دهد تنها همانند آن کیفر ببیند تا ستمی بر آن ها نرفته باشد. (انعام-آیه ۶۰)

کسانی را که در راه ما مجاهدت کنند، به راه های خویش هدایتشان می کنیم و خدا با نیکوکاران است. (عنکبوت، ۶۹)

باید که از میان شما گروهی باشند که به خیر دعوت کنند و امر به معروف و نهی از منکر کنند. اینان رستگارانند. (آل عمران، ۱۰۴)

پس صبر کن ، صبری نیکو. (المعارج ، ۵) و تورا خلقی عظیم است. (القلم، ۴)

پیامبر اسلام(ص) می فرماید: من برای تکمیل کردن مکارم اخلاقی مبعوث شده ام . عفو را پیشه کن و به نیکی فرمان ده و از جاهلان اعراض کن. اخلاق نیکو نصف دین است و موجب افزایش روزی می شود. خوش رویی و مسالمت کلید بهشت است. هر کس از شما خوش خلق تر است ، پیش من محبوب تر است. محبت به مردم ، نصف ایمان است. محبوب ترین بندگان نزد خدا ، کسی است که مهربان ترین باشد.

علی(ع) می فرماید: خوش اخلاقی روزی را فراوان کند و دوستان را مانوس سازد، حق برادرت را ضایع مکن، زیرا وقتی حق کسی را ضایع کنی او دیگر برادر تو نخواهد بود. شرف آدمی به عقل و ادب است ، نه به مال و نسب.

۲-۲- اخلاق از منظر شاعران (رحمت نژاد، ۱۳۸۶:۲۳)

مولانا جلال الدین رومی: از خدا خواهیم توفیق ادب ، بی ادب محروم ماند از لطف رب سعد: بنی آدم اعضای یکدیگرند، که در آفرینش زیک گوهرند/ خواهی که خدای بر تو بخشد ، با خلق خدای کن نکویی.

حافظ شیرازی: حسن خلقی از خدا می طلبم خوی تورا ، تا دگر خاطر ما از تو پریشان نشود نظامی گنجوی: اقوام روزگار به اخلاق زنده اند ، قومی که گشت فاقد اخلاق مردنی است.

۳-۲- اخلاق و ارزش ها از دیدگاه اسلام

نظام ارزشی و اخلاقی اسلام، نظامی فراگیر، عام و کامل است . هر محققى اگر پژوهش ساده

ای در میان کتب اخلاقی بنماید به خوبی در می یابد که دایره ارزش ها در بسیاری از مکاتب، تنگ و محدود است و عمدتاً منحصر به ارزش های اخلاقی است که در محیط اجتماع مطرح می شود. در اسلام تمامی ارتباطات مناسب و مفید مورد نظر گرفته اند همانند ارتباط انسان با خدا، با خلق، با خود، با خانواده، جامعه و حتی روابط بین الملل ارزش های ثابت و معینی دارند و هیچ موضوع در زندگی انسان نیست که تحت پوشش ارزش های اخلاقی اسلام قرار نگیرد. بفرموده پیامبر گرامی اسلام: بهترین شما با اخلاق ترین شماست (البخاری، ۲۴۰ ه.ق). عظمت اخلاق در دین مقدس اسلام به اندازه ای است که هرگونه اعتقاد مسلمانان شامل: عملکرد وی، عبادتش، ارتباطش، سخنانش که بر اساس بی ادبی و بی اخلاقی باشد بی ارزش و باطل بیان شده است (کوثر، ۱۳۸۸: ۷۴) و یکی از مفاهیم شایع در فلسفه اخلاق، مفهوم "مسئولیت" است. مسئولیت به معنای در معرض بازخواست بودن است که نوعی وظیفه اخلاقی است (بهداری نژاد، ۱۳۸۸: ۸۲).

۳- اصول اخلاقی مهندسی

۱-۳ - مهندس

مهندسی حرفه ای است که نقش بسیار مهمی را در زندگی مردم ایفا می کند، از صاحبان این حرفه انتظار می رود که این نقش را در کمال صداقت، بی طرفی، انصاف و عدالت و با مراعات اصول و قواعدی بر عهده بگیرند. مهندسان می دانند که نقش بسیار مهمی را برای توسعه در جهان، با هدف دستیابی به دنیای آرام و مرفه تر، ایفا می کنند. (Harris, ۲۰۰۰: ۴۶)

اصول اخلاقی مهندسی عبارتند از: ۱- مهندسان ایمنی سلامت و رفاه عمومی را سرلوحه خود قرار دهند. ۲- مهندسان تنها در محدوده مهارت خود خدمات ارائه می دهند. ۳- مهندسان اظهارات بی طرفانه دارند. ۴- مهندسان نماینده ای معتمد و صدیق هستند. ۵- مهندسان از فریب کاری می پرهیزند. ۶- مهندسان رفتاری قانونی و احترام آمیز دارند. ۷- مهندسان در خدمت منافع عمومی هستند. (مصباح، ۱۳۷۴: ۶۵)

مهندس فردی است که از دانش مربوط به تخصص خود کاملاً برخوردار است، این دانش را به روز نگه میدارد و با ابتکار و خلاقیت می تواند مسائل مربوط به سلامت، بهداشت و درمان، آموزش، کشاورزی، مسکن، حمل و نقل و صنعت و... آن ها را حل کند و در نهایت آسایش و رفاه بیشتری را برای مردم فراهم آورد. برخورداری از ارزش های انسانی و اخلاقی مهندسی می تواند برای مهندسان و جامعه آرامش خاطر، رضایت باطن و در نهایت شادی ناشی از سعادت واقعی بیافریند که بهترین حالت زندگی انسان در روی زمین و هدف نهایی خلقت

اوست . در مورد اخلاق رسول اکرم تاکید فراوانی داشته اند و در این باره فرموده اند : من برای تکمیل مکارم اخلاقی مبعوث شده ام و انسان های برخوردار از اخلاق کسانی هستند که : بهترین دوست برای مردم باشند، دیدن آنها انسان را به یاد خدا می اندازد، گفتارشان بر دانش انسان می افزاید، بودن با آنان در انسان آرامش خاطر و شادی می آفریند.

۲-۳- اخلاق مهندسی

اخلاق به معنی تهذیب نفس، تدبیر انسان برای کنترل نفس خویش است (محمد معین، فرهنگ فارسی معین). اخلاق در زبان انگلیسی حداقل دارای دو برداشت است برداشت اول مترادف است با اخلاق معمول . برداشت دوم شاخه ای از فلسفه است که پدیده های اخلاقی و هنجارها را بررسی و پژوهش می کند . بررسی علل پیشرفت و ترقی کشورهای صنعتی نشان میدهد که مهم ترین عامل توسعه ی این کشورها پرداختن به آموزش، کار و تولید بوده است . کار محور اصلی زندگی انسان و تعیین کننده سرنوشت معنوی وی و سر نوشت تاریخی جامعه ی اوست . اصل اخلاق بر فعالیت فردی و حرفه ای مهندسی حاکم بوده و چارچوبی است از قواعد رفتاری احساسی انسان که بر اساس انصاف و عمل صحیح در کلیه فعالیت های حرفه ای قرار دارد . پذیرش اخلاق مهندسی در زندگی حرفه ای این امکان را فراهم می آورد که حرفه ی مهندسی و تخصص های فنی مورد اعتماد جوامع قرار گیرد . از اولین مجموعه استانداردهای اخلاقی مهندسی می توان به آیین نامه ساختمانی حمورابی در شهر باستانی بابل اشاره نمود، که در آن برای جرایم بسیار سنگینی برای مهندسیین و ارشیتکت های ساختمانی که مرتکب سهل انگاری تعهدی و غیر تعهدی می شوند، در نظر گرفته می شد . این موضوع در قالب خود جالب بود که ذکر شد . در هر صورت می توان عوامل سازنده اخلاق را بیان و ارزشهای جوهر انسان را اندازه گیری نمود، این عناصر عبارت اند از : ۱- احترام به عقاید دیگران . ۲- رعایت انصاف در کلیه کارها . ۳- پرهیز از دروغ و خطا . ۴- تعهد به قول و گفتار . ۵- پرهیز از صدمه زدن به دیگران . ۶- کمک به انسان های نیازمند ۹- پذیرش قوانین انسانی و اجتماعی حاکم بر جامعه را می توان نام برد. (بهادری نژاد، ۱۳۸۵: ۲۸)

۴- ارزش ها در مهندسی

مهندسی تبدیل علم به محصولات مفید برای راحتی انسان است . مهندسی علمی است که افراد دارای تخصص انجام می دهند و آنچه در پی کارهایشان ایجاد میشود، اثرات عمیقی بر روی زندگی دیگران دارد . (کارشان با رفاه عموم جامعه گره خورده است). استاندارد های اخلاقی در مهندسی تحت تاثیر بسیاری از عوامل است همچون : مهندسی به عنوان یک

آزمایش برای خیر و خوبی بشری عامل قابل توجه است که پیامد آن را در بر میگیرد. معضلات اخلاقی، تصمیمات مهندسی را نسبتاً دشوار می کند. خطر و حفظ ایمنی شهروندان به عنوان یک وظیفه اجتماعی و یک نکته اصلی مهندسی است. همچنین پیشرفت تکنولوژی می تواند در مهارت مهندسی در زمینه جهانی بسیار مستحکم باشد و ارزش های اخلاقی و رفتاری مسئولانه در تصمیم گیری نقش مهمی ایفا خواهند کرد.

۱-۴- معیارهای عمومی برای تبدیل شدن به یک مهندسی حرفه ای

دستیابی به استاندارد های دستاورد در آموزش و پرورش عملکرد شغلی و خلاقیت در مهندسی که، مهندسين را از تکنسین های مهندس و تکنسین متمایز می کند (Martin, ۲۰۰۵: ۸۲).

الف- یکپارچگی: پلی بین مسئولیت در زندگی خصوصی و حرفه ای می باشد.

ب- سازش: به معنای حل اختلاف از طریق تعدیل در نگرش و رفتار است.

ج- صداقت: از جنبه های صداقت، حقیقت و اطمینان و اعتماد است.

د- اطمینان: مسیولیت پذیری در مورد اعتماد

۲-۴- عدم پایبندی مهندسان به اصول اخلاقی

عدم پایبندی مهندسان به اصول اخلاقی می تواند خسارت جبران ناپذیری را به همراه داشته باشد. در کشور ایران شاخص ترین آیین نامه اخلاقی موجود سوگند نامه ی مهندسی می باشد. آموزش ناکافی در سطوح دانشگاهی، باعث عمل نکردن به موضوعات آیین نامه می شود. این موضوع باعث میشود پایبندی آنان نسبت به اصول اخلاقی اجتماعی نیز کاهش پیدا کند.

۳-۴- نقش آموزش اخلاق و ارزش ها در مهندسی

در دانشگاه و مدارس عالی، در سطح ایران و جهان بیشترین توجه به آموزش «چگونه مرفه تر زندگی کردن» است تا «چگونه شادتر زیستن»، هدف از ارائه درس اخلاق و ارزش های مهندسی، بوجود آوردن فرصتی است تا دانشجویان مهندسی و مهندسان کشور درباره هدف و راه زندگی خود بیشتر فکر کرده و ببینند برای بیشینه شدن شادی درازمدت عمر خود باید در پی گزینش چه طریقی باشند. دارای اهمیت است که همه ما درباره ی هدف زندگی در روی زمین و راه رسیدن به این هدف اندیشیده و جهت حرکت خود را مشخص سازیم.

۴-۴- آیین نامه اخلاقی مهندسی و دلیل پیروی از آن

آیین نامه اخلاقی مجموعه ای می باشد که اعضای جامعه ی مهندسی با قبول آن در واقع در

مورد اجرای آن توافق میکنند. به صورت یک تعهد یا سوگند است. به عنوان مثال: بند مقدمه آیین نامه IEEE.

متأسفانه این دلیل فقط شامل اقلیتی از مهندسان دست اندر کار می شود، که اکثر مهندسان شاغل عضو هیچ جامعه ی اخلاقی، مهندسی حرفه ای نیستند.

به عبارتی دیگر یک مهندس باید دارای: اراده ای استوار، نگرش کلی، تبعیت منطقی و عاقلانه، تجزیه تحلیل موضوعات اخلاقی، صداقت و انتقاد پذیر باشد.

نفع شخصی: سبب می شود که قضاوت ما تحت امیال، خواسته های شخصی خودمان قرار بگیرد.

خود فریبی: در مورد واقعیات یا انگیزه های حقیقی با مسئولیت های اخلاقی خود، خودمان را فریب دهیم.

ضعف اراده: میدانیم چه کاری صحیح است، اما شهامت، عزم یا تعهد انجام آن را نداریم. جزئی نگری: به یک جنبه از واقعیت، مثل مسائل فنی توجه بیش از حد داریم تا جایی که ملاحظات مهم دیگر را ندیده میگیریم.

خود محوری: چشم انداز های دیگران را که ممکن است تفاوت های مهمی با چشم انداز های خود ما داشته باشد به حساب نمی آوریم.

تبعیت کورکورانه: چشم بسته هر کاری را که از بالا ارجاع می شود انجام میدهیم. تجزیه تحلیل مسائل اخلاقی: مهندسان تحلیل کنند، مسائل بگرنج را به اجزایش تقسیم میکنند و سپس جداگانه به هر کدام از اجزا می پردازند. این روش در مسائل اخلاقی نیز مفید است.

صداقت و اعتماد پذیری: اگر در آیین نامه اخلاق مهندسی مفهوم صداقت را جستجو کنیم، در می یابیم که صداقت، یکی از مهمترین فضیلت های حرفه ای مهندسی است، و به سهولت می توان دریافت که چرا صداقت اهمیت دارد؟! چه در کار حرفه ای مهندسی و چه در پژوهش و آزمون علمی و فنی، (محصولی) که مهندس به جامعه عرضه میکند، دانش و قضاوت حرفه است، اگر این دانش یا قضاوت به دلیل بی صداقتی عمدی یا تاثیر عواملی چون تعارض منافع، غیر قابل اعتماد باشد، ارزش این محصول کاهش می یابد.

این مسائل بیان شده جزء مواردی هستند که هر مهندس ممکن است با آن ها مواجه شود، اما مهندسان که به نوعی به صورت گروهی کار میکنند، کامیابی و موفقیتشان، در گرو کار تیمی می باشد.

۵- چالش‌ها در مهندسی

یکی از شاخه‌های مهندسی که با ساخت و ساز مردم در ارتباط است رشته عمران می باشد که مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

عادات منفی که برخی از مهندسين عمران دارند، این است که، عملشان را به اشتراک نمی گذارند. یکی از موارد شدید و آزاردهنده بین مهندسين مخصوصا در سطوح بالای آموزش لیسانسه به بالا همانند فوق لیسانس و یا دکتری و ... این است که عملشان را، به اشتراک نمی گذارند. مورد بعدی مطالعه کم وبه ندرت است. چون مهندسين عمران بیشتر به علت شیوه ی کار و فضای کاری که اغلب اوقات در زمینه ی اجرا است، فرصت مطالعه کافی ندارند. مورد سوم این است که با مهندسين معمار سازگاری ندارند، یکی از دلایلی که ما در کشورمان ساختمان هایی یکنواخت داریم این است که مهندسين معمار و مهندسين عمران باهم دیگر به تفاهم طراحی و اجرایی نمیرسند. تا زمانی که این دو گروه با این روش کار میکنند به هیچ وجه هماهنگی های لازم را با هم نخواهند داشت و تعادل مورد نظر برقرار نخواهد شد. و مورد چهارم در برابر یادگیری مقاوت کرده، تا زمانی که به آن احتیاج پیدا کنند. به عوامل منفی پرداختیم و این از ارزش های مهندسين کم نخواهد کرد، زیرا عوامل بسیاری وجود دارد که می تواند از نظر نکات مثبت مهندسين عمران را در بهترین حالت ممکن معرفی نماید.

۱-۵- نگاهی به اخلاق و ارزش های مهندسی عمران در سایر کشورها

الف-روسیه: اهمیت مطالعه ی ارزش های اخلاقی به وسیله ی پویش های تاریخی، انسان، جامعه، طبیعت و جهان که توسط آن خواص جدید اشیاء و سیستم ها ظاهر می شوند و تغییرات فرم های قدیمی را تعیین می کنند، که نیازمند ارزیابی ارزش های دائمی آن هاست. تکنولوژی که در قرن اخیر تحت سلطه بوده است، موجب بروز مشکلاتی شده است که راه حل آنها نیازمند نه تنها ارزش های جدید بلکه نظریه ی جدید تئوری ارزش هاست که با توجه به ارزیابی انتقادی ایده های عالمانه گذشته است. رویکرد ارزش در اخلاق نیز برای شناسایی مبنای انتخاب اخلاقی مهم است. این رویکرد به شما این امکان را میدهد که معیار های خاصی را برای تصمیم گیری درست از نظر اخلاقی انتخاب کنیم. ارزش ها به عنوان یکی از دلایل برای ترجیح دادن «خوب» در موقعیت های دشوار زندگی در زمانی است که «بد» می تواند سودآور باشد. مشکلی که در ارزیابی ارزش ها وجود دارد اساس مفاهیم عدالت و بی عدالتی، صلح و خشونت، عشق و نفرت و

به گفته ی دانشمند روسی (Anisimov.s.f) نیاز فوری برای ارزیابی کافی به منافع یک

شخص از معیارهای ارزیابی صحیح در پیدا کردن مقیاس صحیح مرجع برای ارزش های زندگی و فرهنگ است. ارتباط این موضوع توسط کنفرانس فلسفی روسیه که در سال ۲۰۰۵ فلسفه و آینده ی تمدن اختصاص یافت. در این کنگره برای نخستین بار بخش (عصبی) کارکرد که در آن گزارش ها بر اساس ماهیت ارزش ها و بر اساس ویژگی آن ها بر روی تجزیه و تحلیل انواع اخلاق و سایر ارزش ها ارائه شده است.

ب-آلمان: عادات و رفتارهایی شناخته شده که برای، انجام هنجار، تبدیل به مشتق شده اند. این هنجارها عمل اجتماعی را تعیین می کند، و ارزش ها و معیارها را به رسمیت می شناساند و مقادیر واقعی زندگی را در یک جامعه توصیف می کند.

ج-ژاپن: درک عمیق ارتباطات حرفه ای مهندسی با جامعه ی انسانی و طبیعت و تقویت دانش خود با استفاده از عقل، مهارت، فضایل خود برای کمک، صلح، رفاه و توسعه ی پایدار بشریت است. مهندسی عمران باید تخصص و تجربه ی خود را برای کمک به جامعه و توسعه آن و راه حل های جدید برای مسائل مربوط به منافع عمومی پایه گذاری کند. مسئله ی مهم در فرهنگ ژاپن، احترام به طبیعت و فرهنگ می باشد، که امری ضروری برای زنده ماندن و توسعه ی بشریت دانسته، و احترام گذاشتن به فرهنگ ها و تمدن های مختلف، پیرو اطمینان از امنیت جامعه و مقابله بهتر با بلایای طبیعی می باشد. مهندسی عمران باید مسئولیت حرفه ای خود را انجام دهد و اهمیت اساسی کار اجتماعی را به رسمیت بشناسد و در نتیجه تلاش کند تا وظایف خود را نسبت به جامعه انجام دهد. در ۵ آگوست ۲۰۰۶ در جلسه ای در سازمان تکنولوژی تحصیلات تکمیلی در ژاپن مهندسی را به سه بخش تقسیم نموده اند: ۱- مهندسی شهری، دارای دانش بنیادی هستند و به عنوان کارشناس فنی، فعال هستند. ۲- مهندسی مدنی قابل اعتماد، که دارای توانایی ارائه هستند. ۳- مهندسی عمران که دارای حس اخلاقی و چشم انداز محیطی هستند و می توانند مستقل باشند (ثنایی، ۱۳۹۴: ۴۷).

۶- آسیب ها و راهکارهای رشد اخلاقی در دانشگاه

در اندیشه دینی ما، همواره تعلیم، تهذیب، دانایی و دینداری همزاد و همراه اند. هم آن کس که می خواهد از خرمن دانش خوشه برچیند، باید جامه ای از جنس پارسایی بر تن کند و هم آنکه می خواهد کام مشتاقان و مشتریان دانش را به آب علم و اندیشه سیراب سازد، باید دل و جان دانش اندوزان را به طهارت و تابناکی بیاراید تا مبادا در شوره زار، تخم بی حاصل بکارد و رنج بی گنج برد و از کشته خویش هیچ ندرود.

تأکید مکرر قرآن بر دو رسالت بزرگ پیامبران - تهذیب و تعلیم - الگوی روشنی فرا روی کسانی می نهد که گام در راه پیامبران می نهند و رسالت آموزش و راهبری را بر دوش می

کشند. در نظام آموزشی ما که از رویکرد دینی الگو می‌گیرد، پرورش جان آدمی که البته به لحاظ رُتبی مقدم بر دانایی و آگاهی انسان است، بر عهده معلمان و مربیانی است که بر خردفزایی و رشد آگاهی انسان کمر همت بسته‌اند؛ برای پیشرفت آموزشی فراگیران، تدابیر کارسازی اندیشیده می‌شود و از کتاب و کلاس و استاد گرفته، تا فضایی فیزیکی و تکنولوژی آموزشی، همه در خدمت رشد علمی و اندیشه‌ای فراگیران قرار می‌گیرد و سرانجام کارنمای آموزشی که میزان رشد یا افت فراگیر را در تحصیل بنمایاند و نیز تمهیداتی که ضعف‌ها را پوشش دهد، به کار گرفته می‌شوند تا پیشرفت علمی فراگیر (دانش آموز و دانشجو) به سامان رسد.

بنابراین پرداختن به جنبه پرورش دانشجویان لازم و ضروری است، و نباید از توجه به چنین امر خطیر، اغماض و اعراض گردد. مهم‌تر آنکه دانش‌آموختگان دانشگاه، بی‌فاصله، پس از تحصیل، وارد بازار کار خواهند شد یا در مدیریت کشور نقشی خواهند داشت، پس اگر به تهذیب آنان توجه خاص نشود، ممکن است مجموعه کشور از نبود چنین امری متضرر گردد. (ثنایی، ۱۳۹۴: ۶۸)

گذشته از همه آنچه گفته شد.

توجه یک‌جانبه به امر آموزش؛

احساس نومیدی از تأثیر گذاری در اخلاق و رفتار دینی دانشجو؛

رشد فزاینده شبکه‌های ارتباطی و جهت‌بخش؛

بازار پر غوغای محصولات شبه فرهنگی و مخرب فرهنگ؛

رواج روز افزون الگوهای کاذب و جذاب؛ ایده‌سازی و گسترش دائم و رو به افزایش حلقه‌های معرفتی دین‌ستیز؛

تلاش جمعی و سازماندهی شده، برای تخریب و سست کردن بنیادهای دین و اخلاق؛

ایجاد موج فراگیر شبهه‌سازی و شبهه‌گستری؛

تلاش برای تغییر ذائقه معرفتی و معنوی جوانان و جایگزین کردن فرآورده‌های مسموم و مهلک؛ تزریق روحیه بی‌تفاوتی و بی‌مسئولیتی نسبت به تغییر ارزش‌ها؛

ایجاد تردید و تشکیک متفلسفانه در آموزه‌ها و انگاره‌های دینی؛

بزرگ‌نمایی نقاط اندک تاریک حکومت و کوچک‌سازی نمودهای بسیار روشن آن؛

تلاش برای گسست و انقطاع تاریخی نسل جوان از پیشینه پر افتخار تاریخی و تمدن کهن ایرانی؛ و بحران‌های فروناکاستنی هویت، خانواده و مذهب، همه و همه جوان دانشجو را با کمین‌گاه‌های خطر زا و خطا ساز مواجه کرده، چالش‌های جدیدی را فرا روی او قرار داده

است. به همین دلیل توجه جدی و عملی - و نه شعاری و سطحی - در تحکیم اخلاق و رشد هنجارهای دینی و بومی دانشجویان ضرورتی انکارناپذیر دارد.

افزون بر موارد پیش گفته، دانشجویان و محیط آموزشی پیرامونی آنان، واجد ویژگی‌هایی است که عطف توجه بدان‌ها مسئله تهذیب و تربیت را در جایگاه برتر می‌نشانند و دقت و جدیت استادان را در پرورش اخلاق دانشجویان به دنبال خواهد داشت:

۱. دانشجویان دارای قدرت انتخاب و گزینش شدت و قوت یافته هستند، بنابراین در کنار حجم و هجوم گسترده الگوهای کاذب و ویرانگر که شبکه‌های ارتباطی آن‌را ارائه می‌دهند، توجه دادن به الگوهای اصیل و منطبق با بن‌مایه‌های فطری روح گزینش‌گر جوان، کاری روا و بجا، بلکه امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است و این مسئله، تنها با جدی گرفتن اخلاق و تربیت فراگیران محقق خواهد شد.

۲. تأثیرپذیری در سن جوان دانشجویان، پایایی افزون‌تری دارد و آنی، غیر پایه‌ای و زودگذر نیست؛ ۳. دانشجویان برای سایر همسالان خود، به خصوص گروه بی‌شمار و مشتاق ورود به دانشگاه، الگو تلقی می‌شوند، بنابراین پرداختن به جنبه پرورشی دانشجویان ضرورت می‌یابد، تا بتوانند الگویی قابل اعتماد، مطلوب و مبارک باشند.

۴. دانشجویان چنان که تأثیر گذارند، از گروه هم‌سن خود تأثیرپذیر هم هستند و این تأثیرپذیری، توجه به پرورش و تربیت دانشجویان را فوریت‌ها می‌بخشد و اگر استادان به این امر همت نگمارند و دانشجویان را در محیط پر غوغا به خود وانهند، جز بذر بی‌حاصل، چیز دیگری نخواهند کاشت.

۵. دانشجویان در محیط آموزشی، با مشکلات ویژه‌ای دست به‌گریبان‌اند؛ گاه با استادان بی‌مسئولیت یا بی‌تفاوتی مواجه‌اند که نسبت به ارزش‌ها و هنجارها هیچ حساسیتی ندارند یا اساساً با آن‌ها ناسازگارند. از سویی واسطه‌ها و بازاربایان کالاهای فکری غرب، نه تنها به دانشگاه‌ها چشم طمع دوخته، بلکه رد پا شان در آن محیط ملموس و آشکار شده است. نهاد آموزشی دانشگاه نیز کنترل مؤثر و نظارت همدفداری بر دانشجویان ندارد. جز آنکه حراست و کمیته‌های انضباطی - آن هم بیشتر بر رفتارهای ساختار شکن - نظارت نسبی دارد. از سوی دیگر وجود نهادهای موازی و متنوع در دانشگاه‌ها که تعمیق باورهای دینی و انقلابی، فلسفه وجودی آنان است، برخی استادان را از قبول مسئولیت و عطف توجه به حیطه تربیتی دانشجویان غافل ساخته، بدین امید که متولیان رسمی، کار به‌هنگام می‌کنند و هیچ‌کم و کاستی در این حیطه‌ها و حوزه‌ها نمی‌نهند یا بر این توهم که ورود به چنین حوزه‌هایی، دخالت در وظیفه سازمانی دیگران است.

به نظر می‌رسد که برای اصلاح این دو تلقی نامبارک، بهتر است رسالت استادان را در رشد

اخلاق دانشجوی، سطح بندی کنیم. ما برای این رسالت سطوح متفاوتی را منظور کرده ایم که بر می شمیریم:

۱- نخستین گام در رشد اخلاقی دانشجوی، توجه به خود پیرایی و جان آرایی استاد است. استاد نا پیراسته، هرگز پیامبر آراستگی نخواهد بود و چنین ارمغانی را تقدیم جان تشنه مخاطبان نخواهد کرد. از این رو هنگامی که از رسالت تربیتی سخن به میان می آید، مخاطب اصلی خود استادان هستند؛ اگر آنان توانستند به یمن جامه تهذیب، جان خود را از عیب و عریانی برهانند، در دانشجویان نیز تأثیر گذار خواهند شد.

۲. گام دوم، عطف توجه به طرح مسایل اخلاقی و تربیتی و تأکید علمی و تئوری بر مباحث کلیدی اخلاق و تربیت است؛

بدین معنا که استادان بر نکات اخلاقی پای بفرسند و از طرح آن غفلت نوزند. با این رویکرد، نه تنها استادان اخلاق و تربیت، بلکه سایر استادان نیز می توانند، در مناسبت ها یا به بهانه طرح برخی مباحث درسی و در آغاز یا پایان کلاس، نکته ای از اخلاق و دین عرضه کنند یا با معرفی برخی الگوها و چهره های شاخص و سالم، عملاً فراگیران را به تلاش در حوزه اصلاح ساختار اخلاقی خود ترغیب و تشویق کنند.

۳- سطح سوم و نهایی این رسالت، تبلور و تجلی عینی اخلاق، تا حد توانایی طاقت انسانی، در بروز رفتارهاست. اگر استادان عملاً به اخلاق دینی آراسته شده باشند، به گونه ای که رفتارشان مؤید گفتار آنان باشد، دانشجویان مشتاقانه پذیرای چنین الگویی بوده و تأثیرات استادان نیز ماندگار خواهد بود. این سطح از رسالت دو تلقی پیشگفته را اصلاح خواهد کرد، زیرا منظور از توجه به مسایل اخلاقی، صرفاً طرح تئوری مباحث اخلاقی نیست، بلکه رعایت اخلاق در مجموعه افعالی است که از استاد سر می زند و به نوعی توجه و پای بندی استاد را به پرورش اخلاق دانشجوی نشان می دهد. از اینجا به آسیب شناسی مسئله رهنمون می شویم و آسیب های را که ممکن است در تلاش های اخلاقی یا تأثیر گذاری اخلاقی به ایجاد مانع دامن بزند، بر می شماریم:

۱. نگاه یکسویه به آموزش و تعریف آن در قالب های تهی از تربیت و معنویت این نگاه در روزگار ما، هم از پشتوانه های معرفتی برخوردار شده و هم به دلیل مشکلات متنوع جوامع بشری که حل آن را تنها در علمی کردن امور می دانند، تشدید و تقویت شده است. ایده دانش تهی از ارزش و دانایی بدون دینداری که سایه ای سخت و سهمگین بر این نگاه افکنده است، به بروز مشکلات بسیار پیچیده در زندگی و مناسبات جاری انسان معاصر دامن زده است. در عصر کنونی که فقر و فقدان معنویت، تا عمق جان آدمی رسوخ کرده است.

بازگشت به معنا و درآمیختگی علم و ایمان و انتخاب این مدل در تعلیم و تربیت، می تواند گسست های ایجاد شده را رفع کند.

۲. بی توجهی به مسئله اخلاق و تربیت دینی دانشجو
استادانی که دارای چنین رویه ای هستند، به آموزش نگاه جزئی و تک بعدی ندارند. آنان هم معتقدند که بدون در نظر گرفتن مقوله تربیت، آموزش و تعلیم نیز ناکامیاب خواهد بود؛ اما نسبت به این مسئله بی رغبت، کم توجه و بی تفاوت اند. در حقیقت مشکل آنان، شکل ایده و نظر نیست، بلکه در عمل با مشکل مواجه اند.

۳. یأس و نومییدی از تأثیرگذاری و در نهایت وانهادن امر مبارک اخلاق دینی
این دسته از استادان، نه شکل تئوری دارند و نه شکل عملی، بلکه مشکل اصلی آنان روحی و روانی است. آنان ممکن است حتی در این حوزه دیر فرجام به فعالیت و کار توأم با اشتیاق پرداخته باشند؛ اما به دلیل نداشتن تعریف مشخص از کار، افق و چشم انداز معقول و منطقی، یا نداشتن برنامه مدون و مناسب و نیز حجم گسترده تبلیغات جذاب و اخلاق ستیز شبکه های پیدا و پنهان مخرب فرهنگ و تمایل غریزی مخاطبان به جبهه مخالف، از ادامه کار دلسرد و نومید شده یا از آنجا که به دنبال نتایج زودرس بوده اند و در آن توفیق و طراواتی نجسته اند، از تأکید بر اخلاق و باورهای بنیادین اخلاقی مأیوس و دلزده شده باشند.

۴. تعارض در گفتار و رفتار از آسیب های جدی که تأثیر گذاری در اخلاق دانشجویان را دچار وقفه و اختلال می کند، ناهمگونی در رفتار و گفتار استادان است. برای مثال اگر استادی صدها حدیث درباره نظم و نظم پذیری بخواند؛ اما خود همواره دیر در کلاس حاضر شود و در عمل به بی نظمی شهره گردد، هیچ یک از آن گفتارها در مخاطبان تأثیر نخواهد نهاد. به عکس اگر استادی درست رفتاری پیشه کند؛ حتی اگر به مباحث تئوری آن نپردازد، تأثیری مطلوب بر جای خواهد گذارد. دانشجویان به دلیل حس کنجکاوی، همواره رفتار استادان را زیر نظر دارند و اگر رفتار استاد با تعلیمات او ناموافق بود، دامنه تردید را حتی به حوزه گفتارها نیز تسری و تعمیم می بخشند. اگر استادی از اخلاق ساده زیستی، مناعت و قناعت سخن راند، اما در پوشش، ماشین و مسکن اهل تجمل نشان دهد، دانشجویان با تمسخر و نیشخند، به سخنان او واکنش نشان خواهند داد. این مثال به استادان یادآوری می کند که لازم نیست همه مسایل اخلاقی را در میان نهند، بلکه بهتر است؛ به بیان آن دسته از مسایل اخلاقی بپردازند که جلوه بیرونی رفتارشان با آن متناقض نیست.

۵. موجه سازی رفتارهای غیر اخلاقی این بدترین نوع آسیبی است که تأثیر گذاری اخلاقی را دچار آفت و آسیب می سازد. اگر از استاد رفتار غیر اخلاقی بروز کرد، بهترین کار و اقدام، پذیرش اشتباه، پوزش طلبی و در صورت امکان جبران مافات است؛ اما اگر عجب و به اصطلاح

کلاس استادی مانع این کار شد و به لطایف الحیل کار خود را موجه و مشروع نشان داد، خود خواسته به ترویج عملی و ناصواب رفتارهای اخلاق ستیز کمک کرده است.

این موجه سازی، گاه با رفتار شخص استاد مرتبط است و گاه با رفتار همکاران او. اگر استادی به ناروا مرتکب عمل ناتراشیده و نامبارکی شد و استاد دیگری در مقام توجیه آن بر آمد، دچار گناه بی لذتی شده است که التذاذ عصیان آن برای یک نفر و خسران و خذلان آن دامن شخص دیگری را خواهد گرفت.

گاه این دفاع، دفاع صنفی است؛ اگر کسی از کارگزاران حکومت، مرتکب اشتباه و اعوجاجی شد، استادان محترم نباید به علت تعلقات صنفی، در پی توجیه عمل غیر اخلاقی او بر آیند که هم هنجارهای اخلاقی را به حراج گذارند و هم قدر و منزلت خود را با چنین تفاسیر و توجیهات خرد ستیز، به تاراج نهند.

نکات پایانی و راهکارها برای تأثیر گذاری بهتر در اخلاق و رفتار دینی دانشجویان، نکات کوتاهی را که به کارگیری آن ها می تواند نتایج درخشانی در پی داشته باشد، یادآور می شویم:

۱. گام نخست در اصلاح اخلاق دانشجویان، توجه به کمبودها و ناراستی های اخلاقی شخص استاد است. استادی که خود را به صیقل زدگی جان ممارست نداده باشد، یا تأثیر گذار نیست یا تأثیر او ماندگار نخواهد بود.

۲. همان طور که بی توجهی به مسایل اخلاقی، نوعی آسیب به شمار می آید، تأکید و تکرار فراتر از حد اعتدال و تکیه بر نکات تکراری ملال آور، نشان دادن ژست اخلاقی و نصیحت گرا، تذکر مسایل اخلاقی با طعن و گزندگی و سرانجام تبلیغ تحمیلی، آسیب های مهلک تری وارد می آورد.

۳. همان گونه که در طب، مرحله پیشگیری مقدم بر درمان است، در اخلاق نیز مرحله پا پیش بر پالایش مقدم است. استادان باید تلاش کنند که دانشجویان با وسوسه ها و جذبه های مبلغان و مروجان ضد فرهنگ و معنویت، در دام نیفتند؛ اما آلودگی و در دام افتادگی دانشجویان، نباید استاد را از تلاش برای اصلاح او مأیوس سازد، زیرا کار استاد درمان است و نمی توان به دلیل بروز بیماری از مداوا سرباز زد.

۴. لازم نیست استاد، حتماً با روایت یا آیه، متذکر نکات اخلاقی شود و وقتی به این دو مجهز نبود، خود را فارغ از مسئولیت بیابد. استفاده از شعر، قصه، حکایت تاریخی، زندگی بزرگان دین و دانش و حتی استفاده از طنزهایی که حامل بار معنایی مثبت است، می تواند ابزار پیام رسانی استاد باشد.

۵. در تذکرات اخلاقی، بهره گیری از روش های غیر مستقیم نتایج دلپذیری از شیوه های

مستقیم دارد.

۶. اختصاص ساعاتی از کار استاد به مشاوره؛ دانشجویان که طبیعتاً مشاوره های اخلاقی را نیز در برگیرند، برای برخی استادان صاحب فن، راهکای مناسب و تأثیر بخش است.

۷. معرفی کتاب های مفید و مؤثر اخلاقی، برنامه های سازنده صدا و سیما، لوح های فشرده مناسب، فیلم های جذاب و پرمحتوا، بزرگان اخلاق و تربیت و تشویق به استفاده از محضر آنان، و معرفی الگوهای استوار دفاع مقدس و صاحبان راست کردار علم و اندیشه، می تواند در بر آوردن بخشی از وظایف تربیتی و اخلاقی استادان راهشگا و دانشجویان را مددکار باشد. ۸. اگر استاد میان خود و مخاطب دیوار حائل، فرض یا رسم نماید و روابط طرفینی قرار دادی و تنها دچار چوب استاد و شاگردی باشد، باید از تأثیر گذاری دست شست و به انتظار میوه های شیرین این درخت خشک و فرسوده ننشست. تأثیر گذاری در اخلاق، بی ایجاد جو صمیمانه و محبت آمیز (آن هم در محیط دانشگاه ها) امکان پذیر نخواهد بود.

۹. دانشجو هم هویت دینی دارد و هم هویت ملی و صنفی؛ کسی که چه به لحاظ دینی و چه به لحاظ صنفی و ملی احساس کمبود و بی تشخیصی می کند، از درون تهی و بی هویت قلمداد می شود. در نتیجه هیچ جایی برای اندیشیدن و تأثیر پذیرفتن نخواهد یافت، بنابراین استادان باید پیش تر در هویت بخشی به دانشجو همت بگمارند تا تأثیر گذاری شان مثبت و ماندگار باشد.

۱۰. همواره باید مراقب بود که بین اقوال و افعال تعارض، ناسازگاری رخ ندهد. اگر استادی نمی تواند، به هر دلیل در نماز جماعت شرکت کند. از تبلیغ این یک مسئله صرف نظر کند، زیرا همین یک تعارض در ذهن و ضمیر دانشجو جلوه گری می کند و سرانجام تشکیک و تردید او را در باب سایر موضوعات اخلاقی به دنبال خواهد داشت. بنابراین بر آن دسته از نکات اخلاقی تکیه و تأکید شود که جلوه های بیرونی فعل استاد با آنها تعارض مشهود و ملموس نداشته باشد.

۱۱. شناخت روحیه مخاطبان در تأثیر گذاری اخلاقی، نکته ای کلیدی و محوری است. مسلماً دختران از لحاظ روان شناسی با پسران تفاوت هایی دارند و اگر استاد هوشمند به نیکی چنین تفاوت هایی را درک و دریافت کرده باشد، بهتر می تواند در مواجهه با هر جنس، به گونه ای نکات اخلاقی را یادآور شود که زمینه پذیرش مساعدتر گردد. هم چنین توجه به خرده فرهنگ ها (در مراکز مختلف دانشگاهی) و عنایت به باور داشت های عمومی و ترکیب مذهبی مخاطبان و... می تواند استاد را در پرورش اخلاقی مخاطبان یاری دهد (ثناپی، ۱۳۹۴: ۸۸).

۷- اخلاق حرفه ای و مدیریتی مهندسی

آنچه جامعه ی مهندسی بیش از هر چیز به آن نیاز دارد؛ دانش مهندسی در کشور ما وامدار مشاهیر و دانشمندانی است که تاریخ ساز بوده اند و بدون تردید قسمتی از فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی ما ثمره ی تلاش آن هایی است که کوشیده اند با تکیه بر دانش و تعهد، سهمی در اعتلای جایگاه مهندسی این سرزمین داشته باشند. با پیشرفت جوامع بشری و گسترش فرهنگ شهرنشینی، نقش مهندسان ساختمان در ایجاد محیط زندگی مناسب، ایمن و دوستدار محیط زیست بیشتر شد و به تدریج وظایف آن به طور تخصصی و با ایجاد رشته های مرتبط در این حوزه گردیده است. در همین راستا، ساختارها و سازمان های مهندسی مردم نهاد و دولتی شکل گرفتند تا برای آسایش و آرامش مردم به ارائه خدمات بپردازند. بدین ترتیب نقش کلیدی و با ارزش مهندسان ساختمان در جامعه آشکار شد، با حضور مهندسان، سازمان ها و ایجاد فضای رقابتی، موضوعات مهم مانند: حفظ محیط زیست، ابداع روش های جدید و بالا بردن سطح رفاه مردم بیشتر مورد توجه قرار گرفت تا جوامع بشری بیش از گذشته برای ارتقای سطح کیفی زندگی پایدار تلاش نمایند، اما در این میان، منافع مالی و شهرت طلبی، کم کم وجدان عده ای را به خواب بی خبری فرو برد و رقابت، فضایی ناعادلانه به خود گرفت. افزایش جمعیت و رشد جامعه تحصیل کرده فضای رقابت را تنگ تر کرده تا فرصت طلبان، اهداف متعالی را به فراموشی سپرده و فضای مهندسی را نیز آلوده به منفعت طلبی شخصی نمایند.

اصول بنیادی مهندسی از روش های ذیل برای کسب: حمایت، توسعه، عزت، افتخار و ارزش تلاش میکنند:

۱) استفاده از دانش و مهارت های مهندسی برای افزایش رفاه انسان و محیط زیست. (۲)
 بیطرف بودن و خدمت توأم با وفاداری و صداقت به مردم، کارفرمایان و مشتریان. (۳) تلاش برای افزایش شایستگی، قدر و منزلت حرفه مهندسی. (۴) حمایت از تشکل ها و گروه های فنی و حرفه ای مرتبط با رشته های مهندسی. (۵) توجه به ایمنی، سلامت و رفاه عموم مردم و تلاش برای انطباق با اصول توسعه پایدار در تمام مراحل انجام وظایف. (۶) مهندسان باید در گزارش های حرفه ای بیابیه ها و شهادت ها کاملاً صادق باشند. (۷) مهندسان باید در تمام مراحل کار، موقر و فروتن به وظایف محوله خود پرداخته و از اعمالی که باعث خدشه دار شدن عزت و مقام حرفه ای آنها می شود، پرهیز نمایند. (۸) رعایت امانتداری و وفاداری نسبت به کارفرما، مشتری و مردم و اجتناب از تضاد منافع در تمام مراحل کار و موارد متعدد بسیار، که ارزش های یک مهندس را حفظ می نماید (بهادری نژاد، ۱۳۸۱: ۵۸).

۷-۱ - ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای

امروزه در اخلاق حرفه‌ای، تلقی «شما حق دارید و من تکلیف»، مبنای هر گونه اخلاق در کسب و کار است. این مبنای رفتار ارتباطی فرد، به صورت اصلی برای ارتباط سازمان با محیط قرار می‌گیرد و سازمان با دغدغه رعایت حقوق دیگران، از تکالیف خود می‌پرسد. ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای در مفهوم امروزی آن عبارت‌اند از: دارای هویت علم و دانش بودن، داشتن نقشی کاربردی، ارائه صبغه‌های حرفه‌ای، بومی و وابسته بودن به فرهنگ، وابستگی به یک نظام اخلاقی، ارائه دانشی انسانی دارای زبان روشن انگیزشی، ارائه روی آوردی میان‌رشته‌ای. «کادوزیر» درباره ویژگی‌های افراد اخلاق حرفه‌ای دارند موارد بیان می‌کند (بهادری نژاد، ۱۳۸۸:۳):

مسئولیت‌پذیری

در این مورد فرد پاسخ‌گوست و مسئولیت تصمیم‌ها و پیامدهای آن را می‌پذیرد؛ سرمشق دیگران است؛ حساس و اخلاق‌مند است؛ به درستکاری و خوشنامی در کارش اهمیت می‌دهد؛ برای ادای تمام مسئولیت‌های خویش کوشاست و مسئولیتی را که به عهده می‌گیرد، با تمام توان و خلوص نیت انجام می‌دهد.

برتری‌جویی و رقابت‌طلبی

در تمام موارد سعی می‌کند ممتاز باشد؛ اعتماد به نفس دارد؛ به مهارت بالایی در حرفه خود دست پیدا می‌کند؛ جدی و پرکار است؛ به موقعیت فعلی خود راضی نیست و از طرق شایسته دنبال ارتقای خود است؛ سعی نمی‌کند به هر طریقی در رقابت برنده باشد.

صادق بودن

مخالف ریاکاری و دورویی است؛ به ندای وجدان خود گوش فرا می‌دهد؛ در همه حال به شرافت‌مندی توجه می‌کند؛ شجاع و با شهامت است.

احترام به دیگران

به حقوق دیگران احترام می‌گذارد؛ به نظر دیگران احترام می‌گذارد؛ خوش‌قول و وقت‌شناس است؛ به دیگران حق تصمیم‌گیری می‌دهد؛ تنها منافع خود را مرجح نمی‌داند.

رعایت و احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی

برای ارزش‌های اجتماعی احترام قائل است؛ در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت می‌کند؛ به قوانین اجتماعی احترام می‌گذارد؛ در برخورد با فرهنگ‌های دیگر متعصبانه عمل نمی‌کند.

عدالت و انصاف

طرفدار حق است؛ در قضاوت تعصب ندارد؛ بین افراد از لحاظ فرهنگی، طبقه اجتماعی و اقتصادی، نژاد و قومیت تبعیض قائل نمی‌شود.

همدردی با دیگرانندلسوز و رحیم است؛ در مصائب دیگران شریک می‌شود و از آنان حمایت می‌کند؛ به احساسات دیگران توجه می‌کند؛ مشکلات دیگران را مشکل خود می‌داند.

وفاداری

به وظایف خود متعهد است؛ رازدار دیگران است؛ معتمد دیگران است.

نتیجه‌گیری

در جمع بندی نهایی، به تاثیر مخصوص و غیر قابل انکار اخلاق، نه تنها در حرفه مهندسی بلکه در زندگی انسان ها پی بردیم . پیامدهای اخلاقی را مورد بررسی قرار دادیم که نتایج آن ها در حرفه مهندسی ؛ رشد توسعه ی روزافزون علمی و عملی در این حرفه و باعث بهبود شرایط آموزشی و همچنین باعث ایجاد تعهد اخلاقی در مهندسین شده است . و در نوع عمومی زندگی انسانها هم تاثیراتی مثبت بر روابط انسانی و محیطی داشته و الزاماً، هدف از بحث اخلاق فقط مختص به دیدگاه مثبت اخلاقی نیست و اخلاق دارای چالشهای منفی هم می باشد که صرفاً به چند مورد از آن پرداختیم . در حوزه ی اخلاق مهندسی اشاره کردیم به این که، یک مهندس علاوه بر درس هایی که فرا می گیرد، توسط آموزش در موسسات و دانشگاه ها باید، ابتکار و خلاقیت خود را پرورش داده و از اندوخته های خود به جهت فراهم آوردن آسایش و رفاه بیشتر در جامعه استفاده مفید کند . در اصول ارزشی از دیدگاه دین مبین اسلام و پیامبر عظیمالشان (ص) هم بسیار ذکر شده است در خصوص پیامد های مثبت آن و ارزش آن ها در نزد خداوند . در تعریف اخلاق از تهذیب نفس استفاده کردیم و آن را چهارچوبی حاکم، بر کلیه فعالیت های انسانی نام بردیم . در اسلام، آموزش صحیح از اهمیت ویژه ای برخوردار است و دلیل این اهمیت، بالا بودن مقام و جایگاه انسانی در بین سایر مخلوقات می باشد . در خصوص چالش های اخلاقی بین دو گروه بزرگ مهندسی، یعنی : مهندسی عمران و مهندسی معماری هم بررسی هایی صورت گرفت، و نتیجه بر این شد که این دو گروه باید وجه اشتراکات علمی و عملی خود را بالا برده و در جهت و راستای حمایت از امنیت و آسایش و رفا عمومی جامعه گام بردارند . سپس نگاهی به چند کشور جهان، که در راستای اخلاق و ارزش های اخلاقی کوشش های فراوانی کرده اند و تاثیر آن را در پیشرفت جوامع خود دیده اند بیان شد . مسئله ای که امروزه بسیار مهم تلقی می شود و برای ادامه حیات انسان ضروری است، حفظ محیط زیست و تلاش برای کم کردن هرچه بیشتر فعالیت هایی که به زیست بوم های طبیعی آسیب وارد میکند هم باید از جمله موارد چالشهای اخلاقی مهندسی قید شود . و در پایان به مسئول دانستن خود در پیشگاه خداوند پرداختیم، که رعایت و توجه دائم به این اصل می تواند خود راهی برای خشنود سازی خداوند و سایر مخلوقات باشد .

منابع

- امام خمینی(ره)۱۳۷۳، شرح چهل حدیث، نشر و آثار امام(ره)-قم
 انزایی نژاد، رضا، ۱۳۷۱، مخزن الاسرار نظامی، انتشارات آزمایشی دانشگاه پیام نور-تهران
 بهادر نژاد مهدی، ۱۳۸۱، دانشگاه زندگی، چاپ چهارم، انتشارات کاروان
 بهادر نژاد مهدی، شادوزندگی، چاپ چهارم، انتشارات مدیسه، ۸۵
 مصباح، مجتبی. فلسفه اخلاق. (۱۳۸۶). مرکز انتشارات موسسه آموزش و پژوهش امام خمینی، قم،
 احد حسین شریغ، ۸۴، ایت زندگی، قم
 رحمت نژاد حسین، ۸۶، سخنان بزرگان، ناشر، عارف کامل،
 البخاری، محمد. (۲۴۰ هجری قمری). کتاب الآداب صحیح البخاری،
 کوثر، نورالله. (بهار ۱۳۸۸). اسلام و علوم نگارنده، چاپ دوم، انتشارات نوری نشر
 بهادری نژاد مهدی-اخلاق مهندسی چاپ سوم، ۹۴
 مصباح، محمدتقی. (۱۳۷۴). درس فلسفه کتاب اخلاقی، تهران، انتشارات اطلاعات.
 بهادری نژاد، مهدی. (۱۳۸۵). کتاب شادی و زندگی، چاپ چهارم، انتشارات مدیسه.
 ثنایی، حسین، تحلیلی بر آسیب شناسی اخلاقی در دانشگاه-۹۴
 بهادری نژاد، مهدی. (۱۳۸۱). کتاب دانشگاه زندگی، چاپ چهارم، انتشارات کاروان .
 بهادری نژاد، مهدی. (۱۳۸۸). اخلاق مهندسی و مهندسی اخلاق. کنفرانس آموزش مهندسی در ۱۴۰۴.
 M.W.Martin and R.Schinizinger (2005). ethics in engineering. 4th.ed .MC Graw-
 hill publishing CO. NEW YORK.
 C.E.Harris Jr., M.S. Pritchard and M.J., Rabins, (2000). Engineering Ethic
 Concepts and Cases .rd. ed. Wadsworth .Belmont.CA.

Abstract

Ethical values and challenges are central to many ethics and academic ethics research. The mother of all values is ethical values. These values help maintain and maintain standards that can influence people's control and direction of actions that are beneficial to society. In particular, when standards and ethical values are widely shared among members, the success of individuals increases. This article attempts to examine the consequences of ethical values (ethical behavior, values and challenges) and affects human and environmental relationships. Also, ethically valuable behaviors have a positive effect on social life dimension and human interaction affects the environment and its customers. Due to the development of European and industrial countries in addition to knowledge and expertise. It expresses the rule of ethics in the scientific, social and economic environments, among them the role of the Islamic religion. As the most complete religion in promoting human ethic the idea of money cannot be denied in practice.

Keywords: Ethics, Values, Academic Ethics, Ethical Engineering, Ethical Challenges, Engineering Program, Social Challenges, Injuries